

(KRAŠKA) OHCET IN NARODNA NOŠA

Prav tako znamenita kot do danes ohranjeni ziljski žegen je na Zilji tudi ziljska »vasciti«. Franz Franzisci v svojem poročilu o obisku cesarskega para iz leta 1856 na Zilji omenja, da so cesarskemu paru predstavili »slovensko ohcet slovenskih Ziljanov v narodni noši z vsemi šegami in navadami.«¹ Matija Majar Ziljski je leta 1867 na slovensko razstavo v Moskvo peljal šest kompletov noš, med katerimi so bile štiri poročne, na razstavi pa je prikazal sceniski prikaz ziljske poroke (Domej 2012: 24). Ženitovanjske šege na Zilji je v knjižni obliki predstavila Alenka Ložar Podlogar (1995). Posebne ziljske »vascitrine« pesmi pojejo še danes, predstavljene so bile tudi na posvetih² ter stilnih koncertih in v publikacijah (Kriegel idr. 1977). Pomemben del »ziljske vasciti« je bila v preteklosti ziljska noša, redki pa se še danes poročajo v noši.

Ljudska ali »narodna noša« je tudi sestavni del praznovanja Kraške ohceti, v nošo pa se poleg poročnega para in svatov obleče še množica ljudi, ki spremlja poročni obred. S pomočjo Zadruga Naš Kras, Kraške hiše in Kraške ohceti je slovenska »narodna noša« v 50. letih delovanja Kraške hiše ponovno pridobila pomembno mesto. Obred Kraške ohceti je številne družine na Krasu in v Trstu spodbudil, da so ponovno odkrivale in odkrile noše svojih prednikov. Noše pa ne oblečejo le za Kraško ohcet, temveč tudi ob odkritju spomenikov, raznih manifestacijah in procesijah. Z nošo so sprejeli kraljico Nur iz Jordanije in papeža Janeza Pavla II.; ko je obiskal Trst, ga je na Velikem trgu pričakalo 150 noš (Spletni vir 2).

Vsaki dve leti v zadnjem tednu avgusta v Kraški hiši v Repnu obred Kraške ohceti vzbuja zanimanje med domačini in obiskovalci. Obred na podlagi etnoloških zapisov ženitovanjskih šeg in navad na Krasu iz 2. polovice 19. stoletja izvajajo od leta 1968. Slavje poteka štiri dni, obiskovalci in obiskovalke v tem času lahko v Kraški hiši prisostvujejo fantovščini oziroma deklisčini, vasovanju in podoknici, prevozu nevestine bale v ženinovo hišo in poroki v cerkvi pri Tabru. Po poroki gredo svatje v sprevedu do Repna,

kjer v hiši nevesto predajo ženinovi družini (Spletni vir 3, več glej Simoneta 2003).

Avgusta 2018 je Kraška hiša odprla vrata 50. Kraški ohceti. Čeprav ob jubilejni prireditvi ni bilo prave ohceti, so jo izvedli s tistimi deli programa, s katerimi ohranjajo domače poročne obrede. Vrhunec dogajanja sta bila nedeljski spreved narodnih noš do cerkve na Tabru in slovesna maša. Za ohranitev neprekinjene tradicije so se organizatorji odločili tudi zato, da spodbudijo mlade, naj se ponovno odločijo za poroko na Kraški ohceti, hkrati pa so organizatorji predstavili tudi možnost izvedbe prireditve brez poročnega para. Ob 50-letnici je izšla publikacija *Živio Kraška ohcet!* avtorice Vesne Guštin Grilanc, v kateri je predstavila 50 let bogate zgodovine te največje etnografsko-folklorne prireditve v zamejstvu v Italiji (Guštin Grilanc 2018).

Medtem ko se je na Zilji tradicionalna noša ohranila vse do danes predvsem v povezavi z ziljskim žegnom in štehvanjem, se je na Krasu narodna noša razvijala in razvila v zvezi s poročnimi obredi Kraške ohceti. Lahko bi ugotovili, da se noša ohrani v živi obliki le tedaj, če je del žive šege.

Literatura

DOMEJ, Teodor: Wie die Unterwäsche der Gailtaler Tracht nach Sankt Petersburg kam. V: Peter Germ Lippitz in Margit Rapp (ur.), *Dessous: Eine Kulturgeschichte hautnah (Begleitheft zur gleichnamigen Sonderausstellung im Landesmuseum Kärnten)*. Celovec: Landesmuseum Kärnten, 2012, 23–24.

GUŠTIN GRILANC, Vesna: *Živio kraška ohcet!* Trst: Zadruga Naš Kras, 2018.

LOŽAR-PODLOGAR, Helena: *V adventu snubiti - o pustu ženiti: Svatbene šege Ziljanov*. Celovec: Mohorjeva družba, 1995.

KRIEGL, Niko, Helena Ložar-Podlogar, Mirko Ramovš, Jože Koruza in Lajko Milisavljevič: *Vasciti pr Zile: Ziljska svatba v pesmi, besedi, plesu in glasbi*. Celovec: Slovenska prosvetna zveza, 1977.

SIMONETA, Jasna: Kraška ohcet kot fenomen folklorizma. *Traditiones* 32 (1), 2003, 143–159.

Spletni viri

Spletni vir 1: Pension Kaiser von Österreich; <http://www.pension-frenzl.at/chronik.html>, 4. 2. 2016.

Spletni vir 2: »Za tržaške Slovence je bila noša svetinja«. *Primorski dnevnik – Primorski.eu*, 5. 2. 2013; <https://www.primorski.eu/kultura/210152-za-trake-slovence-je-bila-noa-svetinja-EBPR219872>, 15. 2. 2019.

Spletni vir 3: Kraška hiša; www.kraskahisa.com, 7. 2. 2019.

1 »Als Ihre Majestäten im September 1856 das Gailtal bereisten, wurde in Hermagor zur Belustigung der hohen und höchsten Herrschaften eine slowenische Hochzeit von den Windischgailtalern in Nationaltracht mit allem altherkömmlichen Zeremoniell zur Aufführung gebracht« (Franzisci 2009: 98). Gostilna Kaiser von Österreich, v kateri sta prenočevala cesar Franc in cesarica Elizabeta, na ta obisk spominja še danes (Spletni vir 1).

2 Mešani pevski zbor Oisternigg je leta 1999 izvedel simpozij 'Hochzeit an der Gail' (Vasciti na Zilji).

* Martina Piko-Rustia, mag. filozofije, znanstvena vodja inštituta, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Viktringer Ring 26, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija; piko@ethno.at.